Marta Krystyna Tylkowska

Nr indeksu: 3585

Tytuł pracy: *Proces pisania Stanisławy Przybyszewskiej.*

## STRESZCZENIE:

Celem rozprawy jest pokazanie twórczości Stanisławy Przybyszewskiej w nowym świetle, przez pryzmat samego procesu pisania.

Przez proces należy tu rozumieć z jednej strony akt twórczy, zjawiska towarzyszące powstawaniu danego dzieła, z drugiej strony dojrzewanie, samodoskonalenie pisarza na przestrzeni lat.

Pierwszy rozdział przybliża stworzoną przez Przybyszewską koncepcję literatury, ukazaną w listach oraz niepublikowanych esejach autorki *Thermidora*. Rekonstrukcja poglądów pisarki pozwala na ich usystematyzowanie, podział na trzy ważne kręgi tematyczne:

- Wypowiedzi o literaturze. Tu pojawiają się próby zdefiniowania, a także zestawienia literatury z rewolucją czy sztuką. Pisarka wprowadza swój podział twórczości literackiej i wynikające z niego zadania dla poszczególnych jej „poziomów", a także postulaty dotyczące tematyki i stylu.

- Koncepcja twórcy–pisarza. Przybyszewska w interesujący sposób umiejscawia ją w obrębie własnej teorii człowieczeństwa, jednostki mentalnej, czy geniuszu. Zastanawia się również nad wpływem tożsamości twórcy (np. jego płci, narodowości) na dzieło oraz nad rozróżnieniem pomiędzy postawami pisarza i poety.

- Przekonania dotyczące odbiorcy. Tu obok postulatów odnoszących się do powinności modelowego czytelnika oraz krytyka pojawiają się krytyczne sądy na temat odbiorców literatury, a także będąca ich skutkiem „teoria niezrozumienia", tak dokładnie opisana przez autorkę *Sprawy Dantona*.

Drugi rozdział ukazuje niezwykłą spójność pomiędzy poglądami Przybyszewskiej, a ich realizacją w praktyce. Listy, jak również fakty biograficzne, dostarczają dowodów, że autorka *Thermidora* uważała siebie za model swoich teorii dotyczących literackiej pracy twórczej.

Pisarka próbowała udowodnić słuszność głoszonych przez siebie postulatów, a także pokazać (przede wszystkim chyba samej sobie), że taka droga życiowa jest możliwa, realna.

Tematem rozdziału trzeciego jest materialna strona zawodu pisarza (tak ważna w korespondencji i twórczości Przybyszewskiej). Nie chodzi tylko o stworzenie warsztatu pracy, o sposób pisania (na maszynie lub ręcznie), czy też o cechy i nawyki autorki. Przy omawianiu materialnego aspektu zawodu wzięta została też pod uwagę sytuacja finansowa Przybyszewskiej i to, jak przekładała się ona na tworzenie. Omówione są tutaj rodzaje narzędzi, materiałów, z których pisarka korzystała (na uwagę zasługuje zwłaszcza jej szczególna więź z maszyną do pisania), a także łączące się z tym wydatki – ceny taśm maszynowych, kalk, papieru przebitkowego, atramentu, czy koszty naprawy maszyny, bądź sporządzania kopii utworów. Te realne kwestie zostały zestawione z wyobrażeniami autorki *Asymptot* (najczęściej zaczerpniętymi z książek) na temat pracy pisarza. Z materialnej sfery pisania, tak obecnej w korespondencji Przybyszewskiej wyłania się ponadto obraz walki o etos zawodu literata, najbardziej widoczny przy porównaniach pisarzy z urzędnikami.

Rozdział kolejny ukazuje genezę tak radykalnej postawy prezentowanej przez Przybyszewską. Prześledzone w nim zostały literackie fascynacje i animozje pisarki, przedstawieni zostali twórcy, którzy kształtowali poglądy i postawę autorki *Cyrografu na własnej skórze*. Nie tylko ci, wspominani w listach, również ci przemilczani, fascynację którymi wyczytać można z utworów Przybyszewskiej. Obok literatów, którzy niewątpliwie kształtowali poglądy i twórczą postawę Stanisławy Przybyszewskiej, przywołani zostali twórcy ukształtowani przez te podobne dzieła literackie, co więcej, niezależnie od polskiej autorki, wygłaszający podobne stwierdzenia, konkluzje, zajmującą podobną postawę twórczą.

Tematem piątego rozdziału jest warsztat twórczy Stanisławy Przybyszewskiej, etapy pracy nad dziełem, Przeanalizowane zostały inspiracje Przybyszewskiej, również te pochodzące od adresatów jej listów. Ponadto zostały tam przedstawione w odniesieniu do Przybyszewskiej strategie twórcze, a także sposoby zasilania procesu twórczego. Rozdział kończy się próbą zrekonstruowania pracy Przybyszewskiej nad dwoma najważniejszymi dziełami w jej dorobku – *Sprawą Dantona* oraz zaginioną powieścią *Drei Tage*.

Wszystkie powyższe zagadnienia składają się na proces twórczy Stanisławy Przybyszewskiej.

Marta Krystyna Tylkowska